णात् प्रत्यागतं शूरं भार्य्याञ्च गतयौवनाम्" चाण० । "प्रत्यागतश्चैव पुनस्तथैव" प्रा०त० ।

उद्+ऊर्द्ध्वगतौ उत्थाने अक० । "इत्युद्गताः पौरवधूमुखेभ्यः शृण्वन् कथाः" रघु० । उद्गमः । उत्क्रम्य गतौ च "ऊर्द्ध्वं प्राणा ह्युद्गच्छन्ति यूनः स्थविर आयति" मनुः ।

अभि+आ+आभिमुख्येनागमने । "अभ्युद्गतास्त्वा वयमद्य सर्वे" भा०आ० ८८अ० ।

प्रति+उद्+प्रतिलक्ष्यीकृत्य उत्थाने अक० । "तमागतमभिप्रेक्ष्य प्रत्युद्गम्य परन्तपाः" भा०आ० १६९अ० । (आगवाड़ा) गतिभेदे सक० । "प्रत्युज्जगामातिथिमातिथेयः" । "प्रत्युद्गतमिवामुष्णैः" "प्रत्युद्गता पार्थिवधर्मपत्न्या" रघुः "प्रत्युज्जगामागमनप्रतीतः" कुमा० ।

उप+समीपगमने । "ग्रहास्तमुपगच्छन्ति सारमेया इवामिषम्" "सदनमुपगतोऽहं पूर्वमम्भोजयोनेः" प्रबोधच० । "सुप्तां मत्तां प्रमत्तां वा रहोयत्रोपगच्छति" मनुः । प्रतिज्ञायाम् उपगमः ।

अभि+उप+प्रतिज्ञायाम् स्वीकारे च । "वयमभ्युपगच्छाम कृष्णेन त्वां प्रधर्षितम्" हरिवं०३अ० । अभ्युपगमः । आभिमुख्येन समीपगतौ च "गरुडमभ्युपगच्छन्ति यशसेऽर्थाय भाविनि !" भा०१२४अ० ।

नि+नियमेन प्राप्तौ । "हिते मित्रे निगतान् हन्ति वीरान्" ऋ०१०।१३२।५ । "निगतान् हननाय नियमेन प्राप्तान्" भा० । णिच् । निश्चयेन बोधने च निगमो वेदः । निगमकल्पतरोर्गलितं फलम्" भाग० १।१।३ । उक्तस्यार्थस्योपसंहारे च निगमनशब्दे विवृतिः ।

निर्+निष्क्रमणे । "अधिविन्ना तु या नारी निर्गच्छेद्रुषिता गृहात्" मनुः । विशेषेण प्राप्तौ च । "पुरुषाः प्रेष्यतामेके निर्गच्छन्ति धनार्थिनः" भा० व० २५८अ० ।

परा+परावृत्य गमने परिगतौ च । "यद्वै मनः परागतं यद्वद्धमिह वेह वा" अथ०७।१२।४ । "विद्यया तत्रारोहन्ति यत्र कामाः परागताः" शत०ब्रा० १०।५।४।१६ । व्याप्तौ च । "स्फुटपरागपरागतपङ्कजम्" माघ ।

परि+परितो गतौ "यथा हि मेरुर्भगवता(सूर्य्येण)नित्यशः परिगम्यते" भा०व० २०४ अ० । वेष्टने च "अथ स वल्कदुकूलकुथादिभिः परिगतोज्ज्वलदुद्धतवालधिः" भट्टिः ।

प्रति+वैपरीत्येन गतौ (यत आगतिस्तत्रैव गमने) "भवतु प्रतिगमिष्यामस्तावत्" शकु० "अधीतां योगहीनस्य विद्यां प्रतिगतामिव" रामा०सुन्द०१८अ० ।

वि+विशेषेण गतौ विच्छेदे विगमे च । "अवनितलविगतैश्च भूतसंघैः" भा० द्रो० ३७अ० । "ततो निशा साव्यगमन्महात्मनाम्" भा० आश्व० ६४अ० । "श्रद्धा च नो माविगमत्" मनुः । "रुचिभर्त्तुरस्य विरहाधिगमादिति सन्ध्ययापि सपदि व्यगमि" माघः ।

सम्+सङ्गे अक० आ० । "यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे" ऋ० ३०।८२।६ । "सङ्गच्छस्व मया सार्द्धमेकेनैकनराशन !" भा० अयो०१५३अ० । "जले स्थले चान्तरीक्षे गङ्गासागरसङ्गमे" प्रा०त० । "परमं भगवन्नेवं संगमिष्ये त्वया सह" भा० व० ३०६ अ० । "दिष्ट्या मे सङ्गतं यथा" भा० सम्यग्गतौ पर०सक० । "सङ्गच्छ पोंस्नि ! स्तैणं माम्" भट्टिः । गमेः कर्म्मविशेषे उपपदे कर्त्तरि ख । तुरङ्गमः हृदयङ्गमः भुजङ्गमः इत्यादि । उरआदिषु उपपदेषु ड । उरगः भुजगः तुरगः हृद्गः अन्तग इत्यादि ।

गम पु० गम–यथायथं भावादौ अप् । १जिगीषोर्यात्रायाम्, २पथि, अमरः ३द्यूतभेदे, ४गमने, च । ५अपर्य्यालोचिते अध्वनि मेदि० । ६सदृक्पाठे हेम० । गम्यते कर्म्मणि अप् न वृद्धिः । ७गम्यमाने मार्गादौ । "अश्वस्यैकाहगमः" पा० तत्र गमने "वृषसिंहवृश्चिकघटैर्विद्धि स्थानं गमागमौ नस्तः" षट्पञ्चाशिका ।

गमक त्रि० गमयति गम–णिच्–ण्वुल् । १गमयितरि २बोधके च "सापेक्षत्वेऽपि गमकत्वात् समासः" महाभा० "यत् प्रौढत्वमुदारता च वचसां यच्चार्थतोगौरवम् तच्चेदस्ति ततस्तदेव गमकं पाण्डित्यवैदग्ध्ययोः" मालतीमा० । ३स्वरभेदे । "गमकः स्वश्रुतिस्थानस्थानां श्रुत्यन्तराश्रयात् । स्वरो यो मूर्च्छनामेति गमकः स इहोच्यते । कम्पितः स्फुरितो लीनो भिन्नः स्थविर एव च । आहतान्दोलितौ चेति गमकाः सप्त कीर्त्तिताः । माघपौषनिशायान्तु शेषप्रहरमात्रके । साधकः सलिले स्थित्वा गमकान् सप्त साधयेत् । दाक्षिणात्या हरिप्रीत्यै गायन्ति गमकानिमान्" सङ्गी०दा०

गमथ पु० गम–अथच् । पथिके उज्ज्वद० ।

गमन न० गम–भावे ल्युट् । स्वाश्रयसंयोगविभागासमवायिकारणे १क्रियाभेदे "प्रसारणञ्च गमनं कर्म्मान्येतानि पञ्च च" "भ्रमणं रेचनं स्यन्दनोर्द्ध्वज्वलनमेव च । तिर्य्यग्गमनमप्यत्र गमनादेव लभ्यते" भाषा० । उत्क्षेपणशब्दे १०८६पृ० विवृतिः । २जिगीषोः प्रयाणे च अमरः ।

गमिन् त्रि० "भविष्यति गम्यादयः" पा० गम–भव्ये इनि ।